

12. Загальна теорія держави і права : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / [М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Богачова та ін.] ; за ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. – Х. : Право, 2002. – 432 с.

13. Теория государства и права : [учебник для вузов] / под ред. проф. В.М. Корельского, проф. В.Д. Первалова. – 2-е изд. изм. и доп. – М. : Норма, Инфра-М, 2002. – 616 с.

14. Горшенев В.М. Участие общественных организаций в правовом регулировании / В.М. Горшенев. – М. : Госюриздат, 1963. – С. 40.

15. Варламова Н.В. Правотворчество как процесс позитивации права: содержание, формы, процедуры [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.centrlaw.ru/publikacii/page24/index.html>.

16. Степанян В.В. Теоретические проблемы правообразования в социалистическом обществе / В.В. Степанян. – Ереван : Изд-во АН АрмССР, 1986.

17. Нерсесянц В.С. Философия права : [учебник для вузов] / В.С. Нерсесянц. – М. : Норма, Инфра-М, 1997. – 652 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1095_page_109.html.

УДК 351:328.185

РІВЕНЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСИВНИХ МЕТОДІВ В АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДАХ І МОЖЛИВІСТЬ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Костенко І.В., к. ю. н.,
науковий співробітник
Науково-дослідницький інститут
державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук

Статтю присвячено детальному аналізу репресивних методів під час боротьби з корупцією на прикладі КНР, можливості та необхідності їх застосування на практиці в Україні.

Ключові слова: корупція, запобігання, репресивні методи, зарубіжний досвід, боротьба з корупцією.

Статья посвящена детальному аналізу репрессивных методов при борьбе с коррупцией на примере КНР, возможности и необходимости их применения на практике в Украине.

Ключевые слова: коррупция, предупреждение, репрессивные методы, зарубежный опыт, борьба с коррупцией.

Kostenko I.V. THE LEVEL OF EFFICIENCY IN APPLYING OF THE REPRESSIVE METHODS IN ANTI-CORRUPTION MEASURES AND THE POSSIBILITY OF THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE

The article is devoted to the detailed analysis of the repressive methods in the fighting with corruption for example of China, the possibility and necessity of their application in practice in Ukraine.

Key words: corruption, prevention, repressive methods, international experience, fight against corruption.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В Україні, як і в інших державах, корупція віднесено до основних економічних, політичних та соціальних проблем. Вона визнана одним із найзагрозливіших явищ сучасності, що впливає на ефективність та результативність діяльності органів державної влади, а також на економічний розвиток країни в цілому. Очевидним є те, що корумпованість українського суспільства являє собою одну з перешкод на шляху інтеграції нашої країни до європейського простору. Подолання такої перешкоди можливе за умови впровадження ефективних системних методів викоринення чинників, що сприяють розвитку корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Є. Палига, І. Бабець, І. Ревак досліджували теоретичні основи й методологічні підходи до вивчення корупції в Україні та світі, вивчали тенденції поширення та економічні наслідки цього негативного соціально-економічного явища. Ю. Буравлев і Б. Волженкіна, досліджували явище корупції в державному апараті. В. Соловйов досліджував причини появи корупції та модель антикорупційних заходів у КНР.

Формулювання мети статті. Метою статті є вивчення кращого зарубіжного досвіду антикорупційної протидії, який довів на практиці

свою ефективність та виявлення можливості впровадження його елементів в Україні. Розроблення детального аналізу сутності причин поширення корупції та визначення системного методу для її подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час роботи Другого українсько-литовського ділового форуму президент Литви Даля Грібаускайте зазначила, що корупція залишається ключовою проблемою України, яка «як ракова пухлина заважає країні розвиватися». «У вас є шанс об'єднати ділові кола і суспільство та перемогти цю пухлину. Тільки ви самі можете з нею впоратися», – сказала президент [1].

Саме такий вислів дуже чітко відображає наше нинішнє становище – народ перебуває в корупційній залежності, куди він потрапив різними шляхами: одні самі проклали стежки, других притягнули ті, хто при владі, для третіх узагалі вирішення питань завдяки корупційним схемам – то є буденний та звичний метод, що переслідує їх із самого початку життєвого шляху.

На превеликий жаль, без корупційного «змазування» не працюють деталі механізму держави, населенню не надаються належні послуги в освіті, медицині та комуналь-

них сферах. Заходи протидії корупції, які є звичними для інших країн, у нашій країні не працюють, саме через корупцію. Оскільки не один чинник вплинув на побудову такої корумпованої країни, у якій ми живемо (сюди відносимо й історичні аспекти, соціальні, моральні, економічні, політичні та ін.), то й подолання корупції можливе лише за допомогою системної боротьби. Це, так би мовити, боротьба з корупцією для різних верств населення, різними засобами та методами, яка діє одночасно з різних боків. Це викорінення корумпованої та бюрократичної влади шляхом контролю, прозорості, відкритості та відповідальності. Це створення таких умов життя для народу, щоб «відчуття голоду» не спонукало пересічних громадян до єдиного «хабарного» способу заробітку. Це гідне виховання молоді та дітей з відповідним ганебним ставленням до такого явища, як «корупція». Це розвиток у людей правової обізнаності та громадської активності. Це вивчення історичних аспектів власної держави та застосування досвіду зарубіжних країн, які змогли вже на сьогодні побороти корупцію та підняти рівень економічного стану країни.

Історичний досвід країн, які вже впоралися з цим лихом, безперечно, має бути досконало вивчений та проаналізований. Крім того, враховуючи власний менталітет нації, необхідно цей досвід, так би мовити, перевести на наш народ з урахуванням того стану, у якому він перебуває, без краплі ідеалізації, а саме в умовах жорсткої реальності. Оскільки саме в таких негідних умовах живе більшість нашого населення. Представники таких значних професій, як викладачі та лікарі, – це ті люди, які дбають про «здорове тіло та здоровий глузд» нації, і вони мають таке фінансове становище, що професійні навички виходять на задній план, оскільки корумповані схеми можуть принести більше прибутку, ніж заробітна плата.

Звісно, дохід громадян не є єдиним складником цієї проблеми, проте він є вагомим чинником, що спонукає до корупційних дій, зокрема для середнього класу населення. А якщо кількість обставин поєднуються в систему, у нас вже народжується «маленька корупція», котра з часом починає рости та помножуватися. Отже, концепція боротьби з корупцією має бути деталізованою, враховувати стан різних верств населення та водночас реалізуватися комплексною системою. Зменшення рівня корупції до безпечного в Україні можливе лише за умови вивчення та втілення в життя закордонного досвіду боротьби із цим вкрай негативним соціальним явищем, насамперед ефективних в інших країнах, політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції. Виділення та вивчення закордонних програм, які спрямовані на протидію хабарництву та корупції, що довели на практиці свою ефективність, являють собою величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду, особливо за відсутності власного реально діючого механізму протидії корупції [2]. Проте, глибоко вивчаючи цю тему, ми маємо розуміти, що закордонний досвід без певної адаптації до

нашої ментальності нам навряд чи допоможе; крім того сліпе повторювання чужого невідомо яким чином може реалізуватися в нашій країні.

Як яскравий приклад можна навести Китай – країну, яка стоїть на шляху розвитку та якій вдалося зменшити рівень корупції в своїй державі. Та яким чином? Згадаємо. З 2000 року в Китаї розстріляли близько 10 тисяч чиновників, ще 120 тисяч отримали по 10–20 років ув'язнення. Систему боротьби з корупцією в Китаї, яка вирізняється специфікою та особливою суворістю, відносять до азіатської моделі протидії корупції. Як відомо, в цій країні Східної Азії покарання за корупційний вчинок не обмежується тільки винесенням засудженому смертної кари через розстріл. Страждати зазвичай доводиться всій сім'ї, близьким і далеким родичам визнаної винною в корупції особи. Зокрема, проводиться повна конфіскація їхнього майна; всіх їх виключають із лав Комуністичної партії; позбавляють роботи; змушують привселюдно каятися тощо. Подібні покарання передбачені й для різних видів «симбіозів» між чиновниками, представниками силових структур і правопорушниками [3].

Однак, незважаючи на публічні страти, повністю викоринити корупційні змови не вдається. Особливої активності, розмаху та репресивності протидія корупційним і бюрократичним проявам набула впродовж останнього десятиріччя. Як свідчать факти, з 2000 р., з початку розгортання кампанії з боротьби з хабарами, до 2009 р. суди Китаю засудили до розстрілу 10 тис. чиновників, які водночас були і членами панівної компартії КНР, ще 120 тис. посадовців було ув'язнено на терміни від 10 до 20 років. До вищої міри покарання засуджено навіть заступника голови парламенту країни (за хабарництво), заступника мера Пекіна Лю Чжихуа (за отримання хабара у розмірі 2 млн дол. США) та інших високопосадовців. Кількість відразу засуджених за корупцію в Китаї сягала понад 200 осіб. Держава робить усе можливе, щоб корупційні правопорушення набували широкого громадського розголосу та гучного резонансу: з цією метою в Китаї регулярно демонструють по телебаченню розстріли хабарників [4].

Нагадаємо також, що нещодавно світ приголомшила звістка про те, що в Китаї було страчено Лю Ханя, мільярдера, голову приватної гірничодобувної компанії в провінції Сичуань. Його визнали винним у численних вбивствах, зв'язках із мафією, участі в організованій злочинності, здирництві та інших злочинах. У Китаї в багатьох великих державних і приватних компаніях вищі посади обіймають люди, близькі до партійних керівників. У КНР – однопартійна система, а отже, влада і бізнес є одним цілим. Таким чином, страча мільярдера є дещо більшим, аніж розправою над мафіозним угрупованням, скоріше це серйозне попередження для супротивників в середині компартії.

Страчений мільярдер Лю Хань вів бізнес разом із сином колишнього глави апарату безпеки Чжоу Юнкана, який зараз також перебуває під арештом. Чжоу Юнкан був одним із найвпливовіших членів Комуністичної

партії Китаю (далі – КПК), до того ж він обіймав посаду міністра громадської безпеки. Але і він був покараний за «антикорупційну діяльність». За останні роки «антикорупційна кампанія» нинішнього голови КНР Сі Цзіньпіна приборала десятки тисяч чиновників різних рангів від влади. Та головним у цій китайській люстрації лишається те, що фактично всі неугодні можновладці є прибічниками завзятого супротивника нинішнього керівника Сі – Цзян Цземіня, який очолював країну з 1989 по 2002 роки. Крім того, у КНР досі відсутня система декларування доходів чиновників. Активісти, які закликають до відкритого декларування, через певний час опиняються за ґратами. Так, трьох активістів, членів організації «Новий громадянський рух», які намагалися змусити чиновників розкрити дані про свої доходи, засудили до довготривалого ув'язнення. Їх визнали винними в «організуванні людей до порушення порядку в громадських місцях», а також у «розпалюванні ворожнечі й провокації конфліктів» [4]. Усе це ставить під сумнів антикорупційну діяльність компартії. Забороненим є обговорення доходів високопосадових чиновників, а критика на їхню адресу сприймається як «антипартійна» пропаганда та антидержавна діяльність. Отже, сам процес боротьби з корупцією перетворюється на замкнуте коло, у якому сильніший перемагає того, хто йому заважає. Звісно, що проблема корупції та бюрократизму в Китаї не вирішиться тільки розстрілами – у країні докорінно змінено формат взаємовідносин між представниками влади і бізнесу. Так, чиновники бачать своєю основною задачею сприяння підприємницькій діяльності, а здійснення певних втручань провадиться лише внаслідок грубих правопорушень із боку підприємців.

Отже, репресивні методи боротьби з корупцією у КНР, може, і мають свої переваги, проте результат їх застосування не дає найкращих показників та абсолютної довіри до влади. Малоімовірно є те, що в майбутньому таким шляхом буде подолано корупційні та бюрократичні змови, оскільки в КНР відсутні демократичні інституції та контроль з боку громадськості за діяльністю китайської влади, а це прямиий шлях до авторитаризму та узурпації державної влади.

Відповідно до розробленої економічної теорії сучасної злочинності, автором якої є лауреат Нобелівської премії, професор економіки та соціології Чиказького університету Гері Стенлі Беккер, страта корупціонерів приводить до підвищення ризику покарання за здійснений корупційний вчинок та автоматично означає різке підвищення суми хабара [5 с. 169–217]. Крім того, репресивні заходи можуть призвести до посилення диктатури та монопольного становища панівної еліти – чиновництва компартії Китаю. Як свідчить історичний досвід Радянського Союзу, партійні високопосадовці, які наділені значними дискретними повноваженнями, в умовах відсутності прозорості та відповідальності в їхній діяльності, можуть самі вдаватися до зловживання службовим становищем, суб'єктивно вирішувати, кого милувати, а кого страчувати, поквитатися з політичними конкурентами

шляхом «фабрикування корупційної справи» з відповідними наслідками [3].

Отже, антикорупційна політика, основними методами здійснення якої є диктатура та репресії, може привести лише до ілюзорної антикорупційної боротьби. Тому, вважаємо, підстави щодо можливості та необхідності запровадження вищезазначеного досвіду у вітчизняну практику відсутні. Це пояснюється нашим демократичним шляхом розвитку, а Конституція України унеможливорює реалізацію смертної кари у своїй державі. Отже, зрозумілим є те, що боротьба з корупційними діяннями є важливою ланкою в розвитку державі, проте й не менш важливими є й способи її реалізації та впровадження. А саме: створення спеціалізованих установ, організацій, метою діяльності яких є вироблення відповідної стратегії й тактики, розроблення превентивних заходів нормотворчого й функціонального змістового наповнення [7].

Отже, за умов наявності масштабної корупції пріоритетними є заходи щодо усунення її причин, а вже потім – боротьба з конкретними виявами. Причому для правових систем деяких розвинених країн не є характерним використання в законодавстві терміна «боротьба», численними є закріплення в нормативно-правовому акті принципів запобігання правопорушенням. На нашу думку, однією з головних складових частин формування й реалізації ефективної системи боротьби з корупцією є чітка взаємодія держав, насамперед їхніх правоохоронних органів, спільна участь у заходах, ініційованих Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи, Інтерполом, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та іншими міжнародними інституціями. Практика роботи правоохоронних органів зарубіжних країн у цьому напрямі свідчить про те, що досконалість нормативно-правового забезпечення протидії та наявність ефективної системи протидії корупції на національному й міжнародному рівнях є однією з головних умов успішного подолання зазначеної проблеми [8].

Наприкінці зазначимо, що лише системна та рішуча антикорупційна політика здатна змінити ситуацію щодо запобігання і протидії корупції на краще. А саме: організований соціальний контроль із боку громадянського суспільства за всією системою державного адміністрування та забезпечена можливість порушення в цих рамках кримінального переслідування правопорушників; незалежність судової влади; жорстка підзвітність осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців, а також наділений повноваженнями з притягнення до відповідальності посадовців незалежно від їхнього місця в ієрархічній структурі влади; налагодження конструктивного партнерства органів державної влади з громадськими організаціями в антикорупційній сфері [9].

Висновки. Зменшення рівня корупції в Україні може бути реалізованим виключно

за наявності довіри населення до політичних керівників країни. Носієм політичної волі в антикорупційних реформах можуть бути громадянське суспільство і бізнес. Саме ці структури повинні та в змозі взяти на себе всю відповідальність за успішне проведення антикорупційних заходів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корупція – ключова проблема України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unian.ua/politics/1674397-prezident-litvi-nazvala-korupsiyu-klyuchovoyu-problemoyu-ukrajini.html>.
2. Чепелюк В. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією / В. Чепелюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>.
3. Соловійов В.М. Протидія корупції та бюрократизму: досвід Китаю / В.М. Соловійов // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2011. – Вип. 24. – С. 108-116. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2011_24_14.
4. В Китае за коррупцию – расстрел. Стоит ли вводить это у нас? / Аргументы и факты online. – 2009. – № 25. – 17 июля. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aif.ru/society/article/27494>.
5. Becker G.S. Crime and Punishment : An Economic Approach / G.S. Becker // Journal of Political Economy. – 1968. – № 76. – P. 169–217.
6. Конвенція ООН проти корупції (ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
7. Антикорупційна стратегія України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://official.chdu.edu.ua/article/view/60171>.
8. Світовий досвід запобігання та протидії корупції: до питання про інтеграцію законодавства України до права Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/4201>.
9. Проблеми рецепції антикорупційних механізмів розвинених країн в українську практику [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2731>.

УДК 351.74+519.72

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ГАРАНТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Негодченко В.О., к. ю. н., доцент,
докторант кафедри адміністративного права та процесу
Харківський національний університет внутрішніх справ

У результаті узагальнення поглядів наукової спільноти та органів правотворення сформульовано визначення поняття «інформаційна безпека» та розмежовано його з поняттям «кібербезпека». У структурі інформаційної безпеки виділено інформаційну безпеку держави, інформаційну безпеку суспільства та інформаційну безпеку людини. Розкрито зміст інформаційної безпеки як об'єкта гарантування органами Національної поліції України. Повноваження Національної поліції у сфері інформаційної безпеки класифіковано на інституційні (пов'язані з дотриманням прав і свобод громадян у сфері інформації та реалізацією державної інформаційної політики) та правоохоронні (здійснюються на виконання завдань, покладених на органи Національної поліції України). Серед останніх виокремлено інформаційно-аналітичні повноваження, повноваження щодо користування інформаційними ресурсами, повноваження щодо протидії правопорушенням у сфері інформації.

Ключові слова: інформаційна безпека, кібербезпека, Національна поліція, повноваження, правопорушення, інформація.

В результате обобщения взглядов научного сообщества и органов правотворчества сформулировано определение понятия «информационная безопасность» и разграничено его с понятием «кибербезопасность». В структуре информационной безопасности выделены информационная безопасность государства, информационная безопасность общества и информационная безопасность человека. Раскрыто содержание информационной безопасности как объекта обеспечения органами Национальной полиции Украины. Полномочия Национальной полиции в сфере информационной безопасности классифицированы на институциональные (связанные с соблюдением прав и свобод граждан в сфере информации и реализацией государственной информационной политики) и правоохранительные (осуществляются на выполнение задач, возложенных на органы Национальной полиции Украины). Среди последних выделены информационно-аналитические полномочия, полномочия по пользованию информационными ресурсами, полномочия по противодействию правонарушениям в сфере информации.

Ключевые слова: информационная безопасность, кибербезопасность, Национальная полиция, полномочия, правонарушения, информация.

Nehodchenko V.O. SPECIFICS OF ACTIVITY OF AUTHORITIES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE CONCERNING INFORMATION SECURITY

As a result of generalization of scientific community and rule-making bodies' views a definition of "information security" conception is formulated and differentiated from the conception of "cybersecurity". In the structure of information security there are distinguished state information security, society information security and human information security. Revealed the essence of information security as an object of security by the authorities of the National Police of Ukraine. Powers of the National Police of Ukraine are classified as institutional (concerned with observance of rights and liberties of citizens in the field of information and implementation of state information policy) and law enforcement (execute for performance of tasks imposed on authorities of the National Police of Ukraine). Among the latter informational-analytical powers, information resources use powers, powers concerning countering information offences.

Key words: information security, cybersecurity, National Police, powers, offences, information.